

Warszawa, dnia 27 czerwca 2013 r.

Pan

Bogdan Zdrojewski

Minister

Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Szanowny Panie Ministrze,

odpowiadając na pismo z dnia 28 maja 2013 r. (znak DWIM/765/13) w sprawie funkcjonowania regulacji dotyczących dozwolonego użytku publicznego oraz stosowanych zasad udostępniania utworów znajdujących się w domenie publicznej przesyłam następujące wyjaśnienie:

Biblioteki posiadające zbiory specjalne mają problemy związane z regulacjami dotyczącymi dozwolonego użytku publicznego oraz zasadami udostępniania utworów w domenie publicznej. W przypadku utworów, wobec których prawa autorskie wygasły, a tak wygląda sprawa z dziełami powstałymi/upublicznionymi przed 1850 rokiem (przy założeniu 140-letniej ochrony od upublicznienia dzieła autora nieznanego), sytuacja wydaje się być jasna, jednak i tutaj pojawiają się problemy. Przykładowa problematyczna sytuacja ma miejsce, gdy czytelnik zamawia skany ilustracji/rycin. Pojawiają się następujące pytania:

1. Czy instytucja udostępniająca ma prawo żądać od czytelnika pisemnej prośby o zgodę na skanowanie?
2. Czy instytucja ma prawo w uzasadnionych przypadkach (np. z racji stanu zachowania egzemplarza czy jego unikatowości) odmówić zgody na wykonanie kopii?

3. Czy ma prawo zażądać w zamian za zgodę na publikację wykorzystującą kopie cyfrowe, przykładowo, egzemplarza wydanej publikacji? Czy instytucja ma prawo zabronić publikacji wszystkich bądź większości ilustracji kopiowanego dzieła?
4. Co instytucja może zrobić, w sytuacji, gdy jedynie podejrzewa, iż skanowane ilustracje będą wykorzystywane w celach komercyjnych? Czy jeżeli skany zostaną użyte w celu komercyjnym, instytucja ma prawo zareagować? Przykładowy komercyjny użytek dzieła z zakresu zbiorów specjalnych:
 - 1) wykorzystanie wszystkich/większości ilustracji danego dzieła przy produkcji kalendarzy sprzedawanych przez osoby prywatne/prowadzące działalność gospodarczą, a będące jednocześnie pracownikami naukowymi (w związku z czym mają status czytelnika biblioteki naukowej),
 - 2) wykorzystanie fotografii do tworzenia albumów, które cieszą się na polskim rynku dużą popularnością; teoretyczna sytuacja: przedsiębiorczy czytelnik wydaje regularnie albumy, dopóki nie opublikuje wszystkich/najciekawszych zdjęć znajdujących się w posiadaniu instytucji.
5. Czy instytucja ma prawo pobierać opłaty za przygotowanie egzemplarza do fotografowania przez czytelnika?
6. Częstą praktyką jest nie podpisywanie zdjęć przez osoby publikujące – brak informacji, z jakiej instytucji pochodzi zdjęcie.
7. Regulaminy instytucji posiadających zbiory specjalne, często stanowią, iż, jeżeli instytucja posiada stary druk i jego kopię, to udostępniana jest kopia z uwagi na troskę i bezpieczeństwo oryginału. Problem pojawia się, gdy czytelnik zamierza użyć aparatu fotograficznego i fotografować oryginał, który powinien być chroniony. Czytelnicy powołują się przy tym na swoje prawo do fotografowania dla użytku osobistego.
8. Częste kłopoty zarówno bibliotekarzy jak i czytelników z rozróżnieniem definicji: domena publiczna a dozwolony użytek.

Jednocześnie informuję, że biblioteki funkcjonujące w strukturze Polskiej Akademii Nauk stosują różne praktyki dotyczące dozwolonego użytku publicznego. Między innymi w PAN Bibliotece Gdańskiej praktyka przedstawia się następująco:

1. Wykonywane na zamówienie czytelników kopie cyfrowe zbiorów historycznych wydanych do 1945 r. oraz zbiorów specjalnych:
 - 1) czytelnik po wypełnieniu formularza zamówienia dostaje zgodę od Kierownika Działu oraz Dyrektora, po czym zamówienie realizowane jest przez zewnętrzną

firmę, działającą na terenie Biblioteki. Czytelnik uiszcza odpłatność według cennika firmy jedynie za wykonanie usługi skanowania,

- 2) zgoda na wykorzystanie materiału bibliotecznego w publikacjach wymaga umowy, w której określone są warunki i zakres użyczenia (np. podpisanie pod obiektem pełnej nazwy właściciela oraz przy większej ilości skanów przekazania Bibliotece nieodpłatnie określonej liczby egzemplarzy).

2. Samodzielne fotografowanie wszystkich rodzajów zbiorów jest dozwolone w zakresie dozwolonego użytku publicznego, po uprzednim uzyskaniu zgody dyżurnego bibliotekarza i ewentualnym wskazaniu osobnego pomieszczenia, by nie przeszkadzać pozostałym czytelnikom. W przypadku zbiorów specjalnych na samodzielne fotografowanie wymagana jest zgoda Kierownika Działu.

3. Kserowanie zbiorów wydanych po 1945 r. (wykluczone są zbiory specjalne i materiały biblieczne ze względu na zły stan zachowania) jest dozwolone w zakresie dozwolonego użytku publicznego.

4. Jeżeli Biblioteka posiada skany lub mikrofilmy, to z nich wykonywane są kopie zamawianych pozycji.

Z wyrazami szacunku

Michał Kleiber